

Bağçeli Karaman, P., Şen, T., Alataş, S. & Tütüncü, B. (2018). Okul öncesi dönemde okula uyum sürecine ilişkin öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 681-701.

Geliş Tarihi: 22/12/2017

Kabul Tarihi: 10/05/2018

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE OKULA UYUM SÜRECİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN*

Tuba ŞEN**

Sümevra ALATAŞ***

Büşra TÜTÜNCÜ ****

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, okulöncesi dönemde okula uyum sürecinde uygulanan stratejiler ve karşılaşılan sorunlar hakkında öğretmen görüşlerinin incelemektir. Ayrıca okula uyum sürecinde devlet okullarında uygulanan stratejiler ile özel okullarda uygulanan stratejiler arasında farklılık olup olmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda; nitel araştırma yöntemlerinden tipik durum çalışması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu beşi devlet kurumunda, beşi özel kurumda görev yapan 10 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler okula uyum süreci ile ilgili en çok “güven kazanma” etkinlikleri yaptıkları belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu uyum sürecinde en önemli unsurun ilgi çekici etkinlikler ve tanışma etkinlikleri yapmak olduğunu ifade etmişlerdir. Uyum sürecinde yaşanan sorunlar ile ilgili soruya, öğretmenler en çok aile faktörünün etkili olduğu ifade etmişlerdir. Devlet kurumlarında en çok aşırı koruyucu-hoşgörülü aile tutumuyla karşılaşılırken, özel kurumlar da ise aşırı koruyucu aile tutumu ile birlikte kararsız aile tutumuna da sık rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi, okula uyum, okul öncesi öğretmen

TEACHERS' VIEWS REGARDING OF PROCESS ADAPTATION TO SCHOOL IN THE PRESCHOOL PERIOD

ABSTRACT

It is aimed to investigate the teachers' views regarding the problems encountered and the strategies applied within the process of students' adaptation to school in the preschool period. In addition it is attempted to determine whether there is a difference between the strategies applied in public schools and private schools within the process of adaptation to school. For this purpose the research was carried out through typical case work. The study group of the research consists of 10 preschool teachers, five of whom work in public school and the other five teachers work in private schools. Within the research the data was obtained through semi-structured interview technique. The teachers stated that they made activities mostly about “gaining trust” regarding adaptation process. Most of the teachers uttered that the most important factor within the adaptation process is making interesting activities and meeting activities. Concerning the question about the problems encountered within the adaptation process, the teachers stated that mostly the family factor was effective. While over protective-tolerant family attitude was encountered in public schools, over protective attitude was encountered in private institutions together with indecisive attitude.

Key Words: Preschool, school adaptation, preschool teacher

* Dr. Öğr. Üyesi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fak. Temel Eğitim Böl. Okul Öncesi Eğitimi ABD. , pınarbağ@uludag.edu.tr

** Öğretmen, Hamitler TOKİ Anaokulu, zeeytu.1994@gmail.com

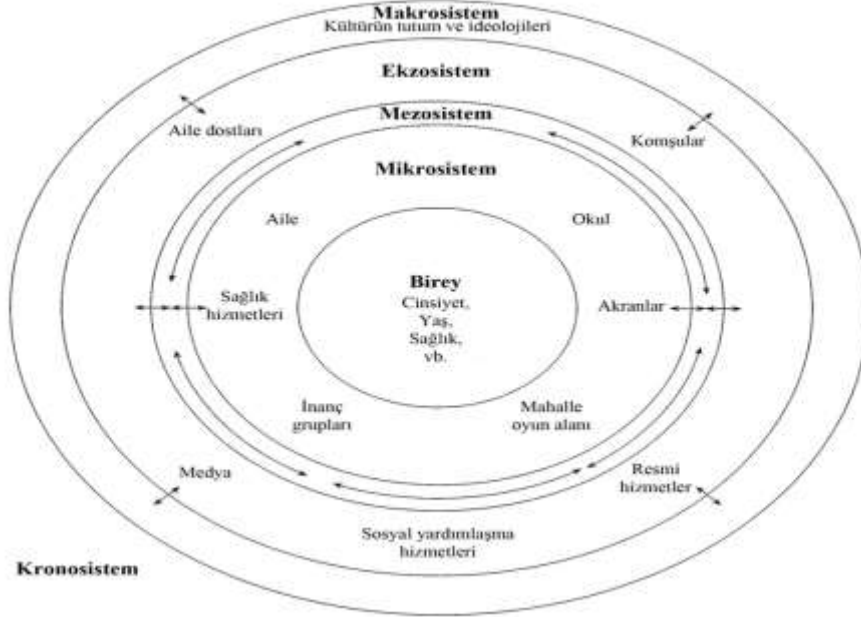
*** Öğretmen, Şirinköy Anaokulu, sumsume12@gmail.com

**** Öğretmen, Yıldırım Anaokulu, busra.tutuncuu@hotmail.com

1.GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocuğun doğumundan itibaren ilkokula başladığı döneme kadar geçen yılları kapsayan, çocukların yaşamlarında önemli bir rolü olan; zihinsel, bedensel, sosyal-duygusal ve dil gelişimlerinin büyük bir bölümünün tamamlandığı, kişiliğinin şekillendiği ve sürekli değişimin olduğu bir süreçtir. Çocuğun yüksek düzeyde öğrenme potansiyeline sahip olduğu bir dönem olarak da görülmektedir (Başal, 2013). Bu açıdan okul öncesi öğretmenleri çocuğun gelişiminde ve öğrenmesinde önemli bir yeri olan ve çocuğu geleceğe hazırlayan bireyler olarak görülmektedir.

Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı (1979, 1989: Akt. Bee, 1995), ev ve okul arasındaki geçiş sürecini ele alan bir yaklaşımdır. Ekolojik model, çocukların kendi okula geçiş deneyimlerini şekillendirdiğini ve bu deneyimlerin de onları şekillendirdiğini belirtmektedir (Docket ve Perry, 2016). Bu kuramda çocuğun gelişimi en iyi aile, eğitim, toplum bağlamında açıklanmakta ve bu gelişim süreci iç içe geçmiş çemberlerden oluşmaktadır (Breadkamp ve Copple, 2002). Bu çemberler farklı ortam ve bağlantıları içermektedir. Merkezde bir kişi bulunmakta ve en içteki daire o kişinin deneyimlerini oluşturmaktadır. Çevrenin en iç düzeyi olan mikrosistem, çocuğun kişisel gelişimlerini ve ev, anne-baba, okul, öğretmen ve akranlar gibi çocuğun içinde bulunduğu en yakın çevreyi kapsamaktadır (Bronfenbrenner,1977; Docket ve Perry, 2016). Bir üst çemberi oluşturan mezosistem ise mikrosistemler arasındaki iletişimini vurgulamaktadır (Wortham, 2002; Berk, 2009). Çocuk okula başlarken ev ve okul öncesi eğitim arasındaki etkileşim mezosistemi oluşturmaktadır. Mezosistem ise, çocuğu doğrudan içermeyen, ancak onun deneyimlerini etkileyen her durumu içermektedir. Bronfenbrenner'in modelinin en dış düzeyi ise makrosistem olarak adlandırılmakta; kültürel değerleri, kanunları, gelenek ve görenekleri kapsamaktadır. Bronfenbrenner'e göre; çevre çocuğu etkileyen değişken bir güce sahiptir. Bu sistem kronosistem olarak adlandırılmaktadır. Okula başlama gibi durumlar çocuğun gelişimini etkilemekte ve bu etkiler çevre fırsatlarına, kişisel, fiziksel ve zihinsel özelliklere bağlı olarak değişmektedir. Çatışma, gerginlik ve kararsızlık gibi durumlar çocuğun okula uyumunda olumsuz bir deneyime dönüşebilmektedir (Berk, 2009; Sue ve Perry, 2016; Docket ve Perry, 2016).



Şekil 1.1. Ekolojik kurama göre gelişim (Wortham, 2002).

Avustralya başta olmak üzere farklı ülkelerde yapılan birçok çalışma bireyin okula olumlu başlangıç yapmasının önemli olduğunu göstermektedir. Okula olumlu bir başlangıcın yaşamdaki akademik ve sosyal başarıyı olumlu etkilediği görülmüştür. Çocukların öğrenci olarak kendilerini algılayış biçimleri, okul deneyimleri ile şekillenmektedir (Entwisle ve Alexander 1998; Dockett ve Perry, 2016). Dolayısıyla okula uyum, çocukların kendileri için yeni olan birçok deneyimi yaşadıkları ve değişime uyum sağlamalarının beklendiği bir süreçtir. Bu süreç çocuğun rolünü, kimliğini, beklentisini ve topluma katılımını önemli bir biçimde değiştirmektedir (Dockett ve Perry, 2016; Dockett, Perry ve Nicholson, 2002).

Okula uyum süreci, daha sonraki süreçlerdeki okul başarısı için “hassas dönem” olarak düşünülmekte ve gelişimin önemli bir yapıtaşı olarak ifade edilmektedir (Rimm-Kaufman and Pianta 2000). Okul öncesi eğitime başladığı dönemde anne-babasına duyduğu bağlılık büyük ölçüde devam ettiği için çocuklar kendilerini güvende hissettikleri aile ortamından çıkıp, hiç tanımadıkları okul ortamına girdiklerinde bazı sorunlar yaşayabilmektedir. Bu yeni duruma alışma sürecinde yaşanan uyum sorunlarının zamanla yerini dengeye bırakması gerekmektedir. Çocuğun anneden ya da bakımını üstlenmekten korkması ayrılık kaygısı olarak tanımlanmakta ve anaokuluna başlama sürecinde bu durumun yaşandığı belirtilmektedir (Kaya ve Akgün, 2016; Rapee ve çalışma arkadaşları, 2010). Ayrılık kaygısı uzun sürdüğünde, şiddetli ve gelişimsel olarak uygunsuz ise ya da işlevselliği bozuyorsa bir ruhsal bozukluğa dönüştüğü kabul edilmektedir. Her sıkıntısında sığındığı anne-babanın kendisini bırakıp gitme olasılığı, çocuğu fazlasıyla tedirgin etmektedir. Dolayısıyla çocuğun okul öncesi eğitim kurumundan en üst düzeyde yararlanabilmesi için okula uyum sağlamış olması büyük önem taşır.

Sevgi ve güven ihtiyacı duyan çocuğun okula uyum sürecinde sevgi ve güven ihtiyacını sağlamak için ebeveynlerin desteğini hissetmesi bu süreci kolaylaştırır. Çocuklarda okul öncesi eğitim kurumuna ve ilkokula başladıkları ilk haftalarda görülen uyum problemlerinin, aile içi iletişimin niteliğine bağlı olacağı gibi çocuğu etkileyen yaş ve cinsiyet faktörlerinden de etkilendiği varsayılmaktadır (Demiriz ve Ulutaş, 2003). Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2006-2007 eğitim-öğretim yılından itibaren okulöncesi çocuklarının okula uyum sürecine geçişlerini kolaylaştırmak ve onlara okulu sevdirmek amacıyla uyum programı uygulamalarını başlatmıştır. Bu uyum program uygulamaları okulun açılış tarihinden önceki haftayı kapsamakta olup beş günlük bir programdır (MEB, 2013).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde; okul öncesi dönemde öğretmenlerin çocukların okula uyum sürecine ilişkin görüşlerini ele alan sınırlı sayıda çalışmanın olduğu (Başaran, Gökmen ve Akdağ, 2014) çalışmaların daha çok akran ilişkileri, prososyal davranışlar, mizaç özellikleri gibi farklı değişkenlerle uyum sürecini değerlendirmek (Erdoğan ve Şimşek, 2014; Gülay, 2011; Kaya ve Akgün, 2016; Ogelman, Önder, Seçer ve Erten, 2013; Ogelman ve Sarıkaya, 2013; Yoleri, 2014; Uysal, Aydos ve Akman, 2016) üzerine yapılan araştırmaların da sınırlı belirlenmiştir. Bu araştırmada okul öncesi dönemde okula uyum sürecinde uygulanan stratejiler ve karşılaşılan sorunlar hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca okula uyum sürecinde devlet okullarında uygulanan stratejiler ile özel okullarda uygulanan stratejiler arasında farklılık olup olmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırmada okul öncesi dönemde okula uyum sürecinde uygulanan stratejiler ve karşılaşılan sorunlar hakkında öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda; nitel araştırma yöntemlerinden tipik durum çalışması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmaları belirli bir duruma yönelik sonuçlar ortaya koymayı amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu araştırmada öğretmenlerin görüşlerini belirleyebilmek için öğretmenlerle bireysel görüşme yapılmıştır.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmada özel ve devlet okulları arasındaki farklılıkları ya da benzerlikleri incelemek amacıyla amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme probleme taraf olabilecek durumları farklı yönleriyle ele almayı amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Araştırmanın çalışma grubunu beşi devlet kurumunda, beşi özel kurumda görev yapan on okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Görüşme yapılan 10 öğretmenin hepsi kadın olmakla beraber yaş aralığı çoğunluğu 26-33 yaş arasındadır. Katılımcılar lisans mezunudur. Öğretmenlerin hepsi tüm yaş gruplarıyla çalışmış olup, araştırmanın yapıldığı 2016-2017 eğitim öğretim yılının ilk yarısında 60-72 ay grubundaki çocuklarla çalışmaktadırlar.

2.2. İşlem

Araştırmanın verileri Ekim-Kasım 2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Okullara gidilerek gönüllü on öğretmen ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, okuldaki çalışma süresi, çalıştığı okul türü ve çalıştığı yaş grupları ile ilgili altı sorudan oluşan “Öğretmen Bilgi Formu” ile öğretmenlere ait kişisel bilgiler alınmıştır. Katılımcılarla öncelikle ortalama 30 dakikalık görüşmeler yapılmış ve izinleri doğrultusunda görüşmeler dijital ses dosyası olarak kaydedilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin okula uyum sürecine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu form oluşturulurken alanyazın incelenmiş ve araştırmanın kapsamına uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları oluşturulmuştur. Hazırlanan görüşme formu geçerliğin sağlanması amacıyla üç uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşlerinden sonra araştırma kapsamına alınmayan iki öğretmenle görüşme yapılmış ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Öğretmenlere beş açık uçlu yarı yapılandırılmış soru sorulmuştur. Bu sorular şu şekildedir:

- 1- Okula uyum sürecinde çocuklarla ne gibi çalışmalar yaptınız?
- 2- Uyum sürecinde sorun yaşadınız mı? Karşılaşılan sorunların nedenleri sizce nedir?
- 3- Bu süreçte zorluk çeken çocuklarda ne gibi davranışlar gözlemlediniz?
- 4- Sizce uyum sürecinde ailelerin etkisi oluyor mu, ailelerin bu süreçte rolü var mı?
- 5- Uyum sürecinde, daha önce eğitim kurumuna gitmiş çocuklarda ne tür davranışlar gözlemlediniz?

2.3. Verilerin Analizi

Veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Öncelikle görüşme kayıtları araştırmacılar tarafından transkript edilmiş ve Microsoft Word programına aktarılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler kodlamalar şeklinde gruplandırılmış, kategorileştirilmiş ve düzenlenmiştir. Öğretmenlerin görüşleri devlet okulunda çalışmakta olan öğretmenler için ÖD, özel okulda çalışan öğretmenler için ÖÖ şeklinde kodlar oluşturularak verilmiştir.

Araştırmanın verileri iç güvenilirliği artması için araştırma grubunda yer alan üç araştırmacı tarafından tekrar, ayrı ayrı kodlanmış ve daha sonra analizler arasındaki tutarlılığı incelemek üzere üç araştırmacı bir araya gelmiştir. Araştırmacılar tarafından kodlanan verilerin tutarlılığı görüş birliği/ (görüş ayrılığı + görüş birliği) formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Verilerin çözümünde iki araştırmacı arasındaki uyum .82 olarak belirlenmiştir. Araştırmacılar arasında uyumun yüksek olduğu söylenebilmektedir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda okul öncesi eğitim kurumuna başlayan çocukların okula uyum sürecini etkileyen faktörler, bu süreçte yaşanan sorunlar ve öğretmenlerin uyguladıkları stratejilere yönelik öğretmenlerle yapılan bireysel görüşmeler incelenmiştir. Görüşme verilerinin analiz edilmesiyle elde edilen bulgulara yer verilmiş ve elde edilen bulgular tablolarla verilmeye çalışılmış

ve yorumlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerden alınan görüşler devlet okulları ve özel okullar olarak kategorize edilip karşılaştırmalı değerlendirme yapılmıştır.

Öğretmenlere yöneltilen birinci soru ile uyum sürecinde neler yaptıklarına ilişkin bilgi alınmıştır. Alınan bilgi ve görüşlere ilişkin kodların devlet okulları ve özel okullara göre dağılımı Tablo 1’de verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 1.

Uyum Sürecinde Uygulanan Program

Tema	Devlet Okulu	Toplam	Özel Okul	Toplam
Uyum Programı	• Rehber öğretmenlerden program almak (3)	3		0
İlgi çekici Etkinlikler	• Ödül yöntemi kullanmak(1) • İlgi çekecek etkinlikler yapmak (2)	8	• İlgi çekecek etkinlikler yapmak (5) • -Hediyeler hazırlamak (4)	9
Okulu Tanıtma	• Çocuklara sınıfı tanıtmak (2) • Okulun bölümlerini tanıtmak (2)	4	• -Çocuklara sınıfı tanıtmak (2) • -Okulu tanıtmak (3)	5
Tanışma	• Veliler ile tanışma (2) • Çocuklar ile tanışma (3) • Çocukların birbiri ile tanışması (2)	7	• -Veliler ile tanışma (3) - Çocuklar ile tanışma (3) • -Çocukların birbiri ile tanışması (2)	8
Güven Kazanma	• Ailelerin okulun girişinde beklemeleri (1) • Okulda kalma süresinin kademeli artması (2) • Ailelerin ilk günler sınıfa alınması (2) • Öğretmenin öğrenci ile samimi iletişimi (2) • Öğretmenin öğrenci ile teması (2)	9	• -Ailelerin okulun girişinde beklemesi (3) • -Ailelerin ilk günler sınıfa alınması (1) • -Öğretmenin öğrenci ile samimi iletişimi (2) • -Öğretmenin öğrenci ile teması (1)	7

Tablo 1’deki veriler dikkate alındığında ‘oryantasyon süreci’ ile ilgili en çok “güven kazanma” etkinlikleri yaptıkları belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu uyum

sürecinde en önemli unsurun ilgi çekici etkinlikler ve tanışma etkinlikleri yapmak olduğunu ifade etmişlerdir. Okulda bir uyum programı uygulandığını ise sadece 3 devlet okulunda çalışan öğretmen ifade etmiştir.

Uyum programı uyguladığını belirten bir öğretmen görüşü aşağıda verilmiştir:

“... Rehberlik servisimizin bize yönelttiği bir plan vardı. Plan da değil de günlük etkinlik olarak. O etkinlikleri uyguladık. O etkinliklerin içinde neler vardı? Çocukların öncelikle kendini tanıtmayı, işte sevdiğim hayvanlar, ben kimim? Adını soyadını, annesinin adını vs. söylüyor. Daha sonra işte ben kimim? Ben neyi severim? Sevdiği hayvanları, sevdiği oyuncakları vs. tanıtan etkinlikler aşamalı aşamalı. Daha sonra da arkadaşımı tanıyıcı oyunlar işte...” (ÖD7)

Tanışma, okulu tanıma ve güven kazanma alt temalarına ilişkin öğretmen görüşü verilmiştir:

“...Haftanın ilk üç günü çocuklarımızın tanışmasıyla başlıyoruz. Velilerimizle çocukları sınıfa alıyoruz. Onlarla tanışıyoruz. Sınıfımızı, okulumuzun bölümlerini gezip dolaşıyoruz. Kalacakları, okuyacakları, eğitim-öğretim alacakları alanları görüyorlar. Danışmadan sonra anneleriyle birlikte eve gönderiyoruz. İkinci gün çocuklarımız sabah geliyorlar. 1 saat sınıfımıza alıyoruz. Annelerimiz aşağıda bekliyor. Bu süreçte, 1 saatlik süreçte onların çok sevebileceği etkinlikleri sunarak güzel çalışmalar yaparak o gün onları gönderiyoruz. Üçüncü gün kahvaltımızı ilave ediyoruz bu sürece. 2-2,5 saat gibi bir süre kalıyorlar. Bu arada yine de annelerimizi aşağıda bekletiyoruz. Onlar o güveni aldıklarında sınıfta daha mutlu, daha huzurlu kalıyorlar ...” (ÖD2)

İlgi çekici etkinlikler alt temasına ilişkin öğretmen görüşü verilmiştir:

“İlk başlarda çocuklar yabancı bir ortama karıştıkları için ben daha çok şey yapıyorum, oyun sürecinde çocuklarla birebir temasta bulunmaya çalışıyorum...” (ÖD3)

“ ... Değişik temalarla, değişik müziklerle, değişik ortamlarda hani farklılıklar yaratarak eğlenceli hale getiriyoruz...” (ÖÖ6)

Öğretmenlere yöneltilen ikinci soru kapsamında uyum sürecinde yaşadıkları sorunlar ve en çok hangi çocuklar ile sorun yaşadıkları hakkında bulgular elde edilmiştir. Alınan cevaplar doğrultusunda aileden kaynaklı sorunlar, çocuk kaynaklı sorunlar, yaş grubu ve cinsiyet temaları oluşturulmuş, kodların devlet okullarına ve özel okullara göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.*Uyum Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Neden Olan Faktörler*

Tema	Devlet Okulu	Toplam	Özel Okul	Toplam
Aile Faktörü	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuğa aşırı bağıllık(2) • Çocuğu okula hazırlamamak (2) • Aile desteği konusunda yetersizlik(2) • Aile büyüklerinin çocuğa karşı tutumları(2) 	8	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuğa aşırı bağıllık (2) • Çocuğa karşı aşırı koruyucu tutum sergilemek(2) • Çocuğu okula hazırlama konusunda yetersizlik(1) 	5
Çocuk Faktörü	<ul style="list-style-type: none"> • Anneye aşırı bağımlılık(3) • Saldırganlık Davranışları(2) • Yeni çevreye uyum güçlüğü(1) • DEHB (1) 	7	<ul style="list-style-type: none"> • Anneye aşırı bağımlılık(2) • Değişen sosyal çevreye zor uyum(2) • Çocukta güven duygusunun eksikliği(2) • DEHB (1) 	7
Yaş Grubu	<ul style="list-style-type: none"> • El becerileri ve özbakım konusunda yetersizlik (2) • Küçük yaş grubunun uyum sürecinin uzaması(3) • Küçük yaş grubunun güven eksikliğinin ve korkularının fazla olması(2) 	7	<ul style="list-style-type: none"> • Küçük yaşların ilgi alanlarının sınırlı olması(1) • Küçük yaş grubunun okula karşı olumsuz tutumu(2) • Küçük yaşlarda var olan güven problemi(2) 	5
Cinsiyet	<ul style="list-style-type: none"> • Erkek çocukların anneye daha bağımlı yetiştirilmesi (2) • Kız ve erkek çocukların farklı alanlara ilgi göstermesi (2) 	4	<ul style="list-style-type: none"> • Kız öğrencilerin daha sakin ve uyumlu tavır sergilemesi(2) 	2

Tablo 2' deki veriler dikkate alındığında 'uyum sürecinde yaşanan sorunlar' ile ilgili en çok aile faktörünün etkili olduğu görülmüştür.

Önemli sorunun aile olduğunu belirten öğretmen görüşü verilmiştir:

“... Annesi bir dakika bile yalnız bırakmamış, hiç bir işini çocuğun tek başına yapmasına izin vermemiş ya da tam bunun taban tabana zıttı olan sürekli ve yoğun çalışan ebeveyni ile verimli zaman geçirememiş çocuklar...” (ÖD10)

“Daha önce hiç okulöncesi eğitim kurumuna gitmemiş çocuklar, sınıfa girmek istemeyen çocuklar oldu... Geri planda duruyor gibi görünseler de aslında ailenin desteği en önemli faktör...” (ÖD1)

“Mesela bu sene şey oldu: Annenin ilk çocuğu. Bir de annenin annesi vefat etmiş. O günler arasında çocuğu doğmuş. Çocuğuna çok aşırı bağlı. Hep böyle el bebek gül bebek büyümüş. Ne ayakkabısını giyebiliyor ne pantolonunu çekebiliyor. 6 yaşındaki çocuk bu... Yarın, öbür gün ilkokula başladığı zaman çökecek bu çocuk. Yani diğer çocuklar bu kadar acımayacak ona.” (ÖD3)

Yaş faktörüne ilişkin öğretmen görüşü verilmiştir:

“Küçük yaşın daha uzun sürüyor dediğim gibi. 5-6 yaş da fark var. Ağlıyor ama 5-6 yaşla karşılıklı konuşup anlaşabiliyorsunuz... Ama küçük yaş öyle değil. Ağlıyor, kucağa sarılmak istiyor, boynunu koklamak istiyor, bacağına sarılıyor. Anne grubu yani hani sevgi grubu daha doğrusu. 3 yaş sevgi göstereceksin yani biraz...” (ÖÖ9)

“Yani şöyle daha çok küçük yaş grubu öğrencilerimle bu sorunu yaşıyoruz. Alışmama döneminde yani alışmama anlamında. Tabi ki bu da ağlama, aileden ayrılmama yani hani agresiflik boyutunda çok fazla rastlamıyoruz.... ayrılmak istemiyorlar ya da etkinliklere katılmama gibi bir tepki gösteriyor...” (ÖD8)

Çocuk faktörüne ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Genellikle anneye bağımlı, bağlı değil bağımlı çocuklarla sorun yaşadım. Bağlı sevgiden dolayı geliyor. Bağımlıda o artık alışkanlık olmuş. Yani mutlaka annemle gitmem lazım. Beni burada bırakacak. Onsuz yapamıyor. Bu tabi ki karşılıklı. Sadece çocuktan değil anneden de kaynaklı bir durum. Bizim bir velimiz var. Bırakıyor, bir de sürekli bahçenin etrafında geziyor. Bahçeden dışarı çıkıyor. Köşeden dinliyor. Acaba bir ağlama sesi duyacak mıyım, acaba benim çocuğum olabilir mi diye. Tabi ki bunları doğru bulmuyoruz.....” (ÖÖ4)

“Çocuklarımızda bir sıkıntı yoksa normal gelişim düzeyindeyseler bu süremiz çok daha çabuk oluyor... Dikkat eksikliği olan çocuklar bu süreçte çok fazla sıkıntı yaşamıyor. O sınıfa girdiği zaman sınıf onun için çok cezbedici bir yer. Çünkü her şeyi karıştırmak istiyor. Bir şekilde meşgul oluyor. Ama annesine aşırı bağlı olan çocukları memnun etmek daha zor oluyor. Çünkü onun bütün dünyası annesi. Sınıfta aradığı zaman da annesini bulamadığı için, onun aklında ve beyninde olan tek kişi o....” (ÖD2)

“... hiperaktif genelde. Anneye çok bağlı ve annenin gözünde o çocuk çok zeki, ileri zekâlı hani. Üstün zekâlı bir çocuk olarak görüyor ve çocuk bunun farkında, ama aslında çocuk üstün zekâlı değil. Bu yüzden sınıfa adapte olamıyor... Onun dışında hiperaktif çocuklar, hastalık hastası çocuklar. Şöyle karnı ağrımıyor ama annesini az gördüğü için karnım ağrıyor diye bütün gün ağladığını bilirim...” (ÖÖ9)

Cinsiyet faktörüne ilişkin öğretmen görüşü verilmiştir:

“...Kız öğrencileri daha kolay alıştı diye düşünüyorum yani çok fazla fark yok aslında erkek öğrencilerle arasında ama kız öğrencileri daha çok böyle evcilik oyunları, daha çok işte kurallı oyunlar çok sevdikleri için çok çabuk adapte oldular diye düşünüyorum...” (ÖÖ5)

Görüşme yapılan öğretmenlere yöneltilen üçüncü soru kapsamında uyum problemi yaşayan çocuklarda daha çok ne tür davranışlar gözlemledikleri ele alınmıştır. Öğretmenlerde alınan bilgiler, ayrılık kaygısı, okul korkusu ve sosyal uyumsuzluk olmak üzere üç ayrı tema altında kodlanmış, devlet okulları ve özel okullara göre dağılımı Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.

Uyum Problemi Yaşayan Çocuklarda Gözlenen Davranış Sorunları

Tema	Devlet Okulu	Toplam	Özel Okul	Toplam
Ayrılık Kaygısı	<ul style="list-style-type: none">• Anneden ayrılma korkusu (4)• Çocuğun, ailesinin onu geri almama düşüncesi(3)• Ailenin çocuğu terk etme korkusu (2)	6	<ul style="list-style-type: none">• Anneden ayrılma korkusu (3)• Anneyi görememe kaygısı(2)	5
Okul korkusu	<ul style="list-style-type: none">• Okula başlamak istememe(2)• Okuldan alınmama korkusu(3)	4	<ul style="list-style-type: none">• Uzun süre okulda kalma kaygısı(2)• Sınıftan, okuldan gitmek isteği(1)	3
Sosyal Uyumsuzluk	<ul style="list-style-type: none">• Yeni ortama karşı çekingenlik gösterme (2)• Ailenin çocuğu okula önceden hazırlamaması(2)	4	<ul style="list-style-type: none">• Birliktelik ve paylaşma duygusu yetersizliği(2)• Kurallı ortama uyum güçlüğü(1)	3

Tablo 3’teki verilere bakıldığında; uyum sürecinde zorlanan çocuklarda görülen davranışlar arasında en çok anneden ayrılma korkusunun yer aldığı görülmektedir. Veriler dikkate alındığında çocukların anneye olan bağlılığının uyum sürecini olumsuz olarak etkilediği anlaşılmaktadır.

Ayrılık kaygısına ilişkin öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir:

“3-4 yaş grubu çocuklarda, ilk defa anne yanından ayrıldıkları için ve ilk defa aileden dışarı çıktıkları için yüksek derecede aileden kopma, ailenin onu geri almaması, ailenin onu tamamen terk edeceği gibi korkular yaşıyor çocuk. Bu yüzden de ağlamalar, öğretmene vurmalar, kötü kelimeler kullanmalar.” (ÖD10)

“En çok karşılaştığım sorulardan biri annem beni alacak değil mi, okulda kalmayacağım değil mi? Bu sorunlar yani kaygılanması, endişelenmesi...” (ÖÖ4)

Okul korkusuna ilişkin öğretmen görüşü:

“ ..Bir çoğunda servis ne zaman gelecek, ikinci kahvaltısından sonra mı gideceğiz bu cümleleri çok duydum... (ÖÖ5)

Sosyal sorunlar temasına ilişkin öğretmen görüşleri verilmiştir:

“...Arkadaş ortamında hemen uyum sağlayamayan öğrenciler oluyor. Tek başına oynamayı tercih eden öğrencilerimiz oluyor. İşte paylaşmayı çok fazla bilmeyen öğrencilerimiz olabiliyor... (ÖÖ6)

Öğretmenlere yöneltilen dördüncü soru ile ailelerin çocuklar üzerindeki etkisi ve uyum sürecindeki rolü hakkında görüşleri alınmıştır. Alınan görüşlere ilişkin kodların, devlet okulları ve özel okullara göre dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Uyum Sürecinde Ailelerin Etkisi Ve Problem Davranışlar

Tema	Devlet Okulu	Toplam	Özel Okul	Toplam
Ailenin Yetiştirme Tarzı	Anneye bağımlı (2)		Anneye bağımlı (2)	
	Baskıcı aile (1)		Baskıcı otoriter aile (2)	11
	Aşırı koruyucu, hoşgörülü aile(3)	7	Aşırı koruyucu, hoşgörülü aile(3)	
	Kararsız aile(1)		Kararsız aile(3) İlgisiz aile(1)	
Uyumdaki problem davranışlar	Saldırganlık(2)		İçer kapanık(2)	
	İçer kapanık(1)	4	Ağlama(3)	5
	Ağlama(1)			

Tablo 4’teki veriler dikkate alındığında “uyum süreci” üzerinde aile yetiştirme tarzlarının etkili olduğu vurgulanmıştır. Fakat devlet kurumları ve özel kurumlar arasında aile yetiştirme tarzlarında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Devlet kurumlarında en çok aşırı koruyucu-hoşgörülü aile tutumuyla karşılaşılırken, özel kurumlar da ise aşırı koruyucu aile tutumu ile birlikte kararsız aile tutumuna da sık rastlanmıştır. Görüşmeler sonucunda; ailelerin yetiştirme tarzına bağlı olarak çocuklarda davranış problemleri ortaya çıktığı ve bu problemlerin içer kapanıklık, saldırganlık ve ağlama davranışları olduğu belirlenmiştir.

“... Aşırı korumacı aileler, annesi bir dakika bile yalnız bırakmamış, hiç bir işini çocuğun tek başına yapmasına etmemiş diye bahsettiğimiz. Bunun zıttı olan çalışan ebeveynler, çocukları ile verimli vakit geçiremeyen, büyükanne- dede elinde büyüyen çocuklarda aşılması gereken sıkıntılar ortaya çıkıyor... Okula başlamadan önce çocuğun okula bakış açısını oluşturan ailedir...” (ÖD10)

“... Aşırı otoriter ailelerin çocukları içer kapanık oluyor. Bazen işte çok şaşırıyorsun, bakıyorsun çocuk çok sakın, sessiz, uslu gibi ama bazen içinden bir canavar çıkıyor...” (ÖÖ5)

“...Hala mesela şu anda da ben aşağıda sabahları öğrencileri karşıyorum. İster istemez gözlem yapıyorsunuz. Kimisi gayet güzel vedalaşarak ayrılıyor. Kimisi vedaları uzun süre tuttuğu için çocuk da bu sefer istemiyor bırakmak... Çok kontrol, otokontrol altına alan aileler de var. Benim sınıfımda bir öğrenci var. Mesela bana geçen gün kendi ağzından kaçırdı. Öğretmenim ben 6 rakamını yanlış yazdığım için

annem elime vurdu dedi... Çünkü annede şöyle bir kontrol var: Baskıdan çok yapamazsa, ya geri kalırsa...Klasik Türk aileleri, kıyaslama. Geride kaldı mutlaka biri bana yazı yazar. Öğretmenim biz geride miyiz? İşte başka sınıftakilerden geride mi gidiyoruz, Ela'nın durumu nasıl? Bu da çocuğa çok yansıyor tabii ki. Annesinin durumundan dolayı çok fazla geriden geliyor ve ürkek. İçeride kapanık..." (ÖÖ4)

Öğretmenlere yöneltilen beşinci soru kapsamında çocukların daha önce eğitim kurumuna gitmiş olmaları uyum sürecindeki davranışlarını nasıl etkilediği hakkında öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu görüşler doğrultusunda daha önce eğitim kurumuna gitmiş olmalarının çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin yapılan kodlamalar ile devlet okulları ve özel okullara göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Çocukların Daha Önce Eğitim Kurumuna Gitmiş Olmalarının Uyum Sürecindeki Davranışları Üzerindeki Etkileri

Tema	Devlet Okulu	Toplam	Özel Okul	Toplam
Olumlu Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> •-Kolay uyum sağlamak(4) •-Çocuğun hazır bulunuşluluk düzeyinin yüksek olması (2) •-Çocuğun kurallara uyumlu olması(1) •-Arkadaşlarıyla daha rahat sosyalleşmesi(1) 	8	<ul style="list-style-type: none"> •-Kolay uyum sağlamak (5) •-Çocuğun kurallara uyumlu olması (2) •-Çocukların özgüven kazanmış olmaları(1) •-Arkadaşları ile daha rahat sosyalleşmesi (2) •-İletişim kurarken kendini daha rahat ifade edebilme(1) 	11
Olumsuz Etkiler	<ul style="list-style-type: none"> •Yeni öğretmenine alışamamak(1) •Çocuğun etkinliklerden sıkılmış olması(2) 	3		0

Öğretmenler genel olarak daha önce okul öncesi eğitime gitmenin çocuk üzerinde olumlu etkileri olduğunu ifade etmişlerdir. Yalnız üç devlet kurumunda çalışan öğretmen okula daha önce gitmenin yeni öğretmene alışamama (1) ve etkinliklerden sıkılma (2) konularında olumsuz etkileri olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenler olumlu görüşleri şu şekilde ifade etmiştir:

"Gitmiş çocuklar hazırbulunuşluk düzeyi yüksek olduğu için, ben bunu yapmıştım öğretmenim diyerek daha istekli katılabiliyorlar. Gitmiş çocukların geneli de bu okula devam eden çocuklar zaten. Sadece öğretmen farklılıkları var..." (ÖD1)

"... Daha önce gidenler için ağlama hiç olmadı. Annesini sorma hiç olmadı. Aksine ağlayan çocukları telkin etme işte, bak ben 3 yıldır gidiyorum. Annem beni buraya bırakmıyor. Sabah geliyoruz, akşam gidiyoruz gibi şeylerle onları telkin ettiğini gördüm..." (ÖÖ5)

“ ... Önce başlayanların özgüveni çok daha yüksek oluyor. Çünkü herşeyi daha önceden yapmayı öğrendiği için diğer arkadaşlarından kendini daha yetenekli ve daha başarılı bulabiliyor... Konuşması olsun, iletişimi olsun arkadaşlarıyla ya da bir büyüğüyle olan iletişimi olsun, hiç başlamayan bir çocuğa göre daha farklı olabiliyor...” (ÖÖ6)

Öğretmenler olumsuz görüşleri verilmiştir:

“Çocuğa göre değişebiliyor. Anaokuluna giden çocuğumuz bazen olumsuz etki gösterdiği oldu, o da şöyle; daha önce gitmiş olduğu okuldaki öğretmenini arayarak burada görmediği zaman farklı kişiyle karşılaştığı zaman sıkıntı olmuştu...” (ÖD2)

“...Hani yeni gelen bir çocuk boş geliyor ya o hevesli oluyor. Daha önceki mesela 1 sene önce gitmiş olan çocuk sıkılıyor. Ben bunu biliyorum zaten, ben bunu yapmak istemiyorum. Ben bunu daha önceden yapmışım gibi sorunlarla da karşılaşıyoruz.” (ÖD3)

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarında uyum sürecinin nasıl yürütüldüğü ve okul öncesi eğitim kurumuna başlayan çocukların uyum sürecindeki davranışları incelenmiştir. Araştırmada elde edilen görüşler bu bölümde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, okul öncesi dönemde çocukların okula uyum sürecinde öğretmen figürünün, anne-baba tutumlarının ve okulda yapılan oryantasyon uygulamalarının önemli bir yere sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmen görüşlerine göre öncelik olarak okul yönetimi, öğretmenler ve varsa rehberlik öğretmenlerine büyük görev düşmektedir. Çocukların okulda güvende hissetmeleri, uyum sağlamları için önemli bir ön koşuldur. Görüşme sonuçları, çocukların anaokuluna uyum sağlama sürecinde direnç gösterdikleri tepkilerin önemli bir kısmının, o ana kadar alışık oldukları kişi ya da ortamdaki farklı bir çevreye girmek durumunda kalmalarından kaynaklandığını da göstermektedir. Öğretmenlerin çoğu uyum sürecinde çocuğun güvenini kazanmak, ilgi alanlarını öğrenip sınıfta genel uyumu sağlamak amacıyla uyum programı uyguladığını, aileler ve çocuklarla beraber tanışma etkinlikleri yaptığını, oyunlar oynatıldığını belirtmişlerdir. Ancak öğretmenler bu çalışma sonucunda okul açılmadan önce uyum programı yaptıklarını ifade etmemişlerdir. Başaran, Gökmen ve Akdağ (2014) da öğretmenlerin okul açılmadan önce çocuklar için sınıfın fiziksel ortamını eğlenceli bir hale getirdiklerini ve çocuklar için hediyeler hazırladıklarını ifade etmektedirler. Yoleri (2014) ise öğretmenlerin çocuklara farklı alıştırmaya programları uygulanması gerektiğini ifade etmektedir.

Görüşlerin geneline bakıldığında; cinsiyet faktörünün uyum sürecinde olumlu-olumsuz bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Yine yapılan bazı araştırmalar çocuğun cinsiyetinin sosyal uyumu üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını göstermektedir (Günindi, 2008; Özgülük, 2006; Sarı, 2007; Yoleri, 2014). Ancak Kaya ve Akgün (2016) yapmış oldukları araştırma sonucunda, kız ve erkek çocukların okula uyum gösterme bakımından kızların lehine istatistiksel düzeyde bir farklılık olduğunu saptamışlardır.

Öğretmenler, uyum sürecinde çocukların yaş grubunun uyumun zorluğunu ve süresini etkilediğini belirtmiştir. Küçük yaşta çocukların, okul öncesi eğitime uyumu bakımından daha dezavantajlı oldukları görülmektedir. Yapılan araştırmalar, okula uyum sorunu yaşayan çocukların daha çok küçük çocuklar olduğunu göstermektedir (Datar, 2006; Sturge-Apple, Davies, Winter, Cummings ve Schermerhorn, 2008; Yoleri, 2014). Erdoğan ve Şimşek (2014) daha önce kreşe devam etme ile uyum sürecinin olumlu yönde olması arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu ifade etmektedir.

Öğretmenler dikkat eksikliği olan ve hiperaktif olan çocukların uyum sorunları yaşadıklarını belirtmişlerdir. DEHB’li çocukların günlük yaşamda, evde ve okulda, anne-babalarını ve öğretmenlerini zorlayan ve stres yaşamalarına neden olan bir dizi problem davranış sergiledikleri, özellikle ev ödevleri, uyku ve yemek saatleri, evde ve okulda yönergelere uyma, arkadaş ve kardeş ilişkileri, sınıfta sessizce oturabilme ve dersi dinleme gibi davranışlarda güçlükler yaşadığı bilinmektedir (Lauth ve Heubeck, 2006). Öğretmenlerin bu süreçte çocuklara bireysel farklılıklara yönelik etkinlikler uygulamalarının da önemli olduğu düşünülmektedir.

Görüşmeler sonucunda okula uyum sürecinde velinin psikolojik durumunun, sahip olduğu pozitif ya da negatif tutumun çocuklara da aynı şekilde yansıdığı belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar incelendiğinde, ailelerin yetiştirme tarzlarının çocukların yeni ortama uyum düzeylerini etkilediği görülmektedir. Dolayısıyla sağlıklı ebeveynler sağlıklı çocuklar yetiştirmektedir. Uyum problemi yaşayan çocukların ailelerine bakıldığında ise aşırı hoşgörülü, korumacı ve kararsız aile tutumlarına rastlanmıştır. Öğretmenler, aşırı hoşgörülü ve kararsız ebeveynlerin çocuklarının kurallara uymada zorluk yaşadığını, korumacı ebeveynlerin çocuklarının ise kaygı düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca öğretmenler, bu çocukların özellikle anneye bağımlı olduklarını, yetiştirme tarzından kaynaklanan güvensiz bağlanma sorunu yaşadıklarını ve bunun da okula uyum sürecinde kaygı bozukluğuna sebep olduğunu belirtmektedirler. Çocuğun anne-babasından ayrılmakta zorlanması, yeni ortamlara uyum sağlayamaması anlamına gelen ve genellikle okul korkusuyla beraber oluşan ayrılık anksiyetesi ebeveynin anksiyetesi ve bağlanma biçimi ile ilişkili olmakta ve daha çok aşırı hoşgörülü, aşırı koruyucu, serbest ve baskıcı davranışlara sahip ebeveynlerde görülmektedir. Bu durumda çocukta ruhsal sorunları ve uyum sorunlarını da tetikleyebileceği belirtilmektedir (Altıntaş, 2009; Eremiş, Bellibaş, Özbaran, Demiral Büküşoğlu, Altıntoprak, Bildik, Korkmaz Çetin, 2009; Demirkaya ve Abalı, 2012; Küçüködük, 2015; Öngider, 2013). Nitekim Berube, Ruel, April ve Moreau (2017) çocukların okula uyum sürecinin ailelerin çocuklarını okula göndermelerine hazır olmasına ve çocuklarını okula hazırlamalarına bağlı olarak farklılaştığını belirlemişlerdir.

Çocuk kaliteli bir okula uyum süreci geçirdiğinde; okulda mutlu olmakta, sosyal ve duygusal olarak daha başarılı olmakta, daha az problem davranışları sergilemekte ve gelişimi daha hızlı olmaktadır. Kaliteli uyum aile, okul ve toplumun bir takım olma bilgiyi paylaşma, programda devamlılığı sağlama, değerlendirme ve kaliteli iletişim kurma gibi beraber çalışma fırsatlarının oluşturulmasını içermektedir. Uyum sürecinde güçlü okul-toplum ilişkilerinin, çocuğun başarısında önemli yeri bulunmaktadır (Casper, Lopez ve Chattrabhuti, 2015; Harper, 2016). Çocukların,

okul öncesi eğitim kurumuna uyum sürecinde gösterdikleri tepkiler bireysel olarak değişmekte ve her çocuğun, okula tam anlamıyla uyum sağlama süresi değişmektedir. Bu süreçte en önemli etkenlerin öğretmen davranışları, okul-aile iş birliği ve çocuğun ailesi ile kurduğu ilişkinin niteliği olduğu görülmektedir. Bu nedenle okul ve aile bu dönemde yakın bir ilişki kurarak, iş birliği içinde olmalıdır. Okul öncesi eğitim kurumları; okula yeni başlayacak çocuklar için bir takım düzenlemeler ve uygulamalar içeren “uyum programı” hazırlamalıdır. Bu program, çocuk için yapılacak düzenlemeler ve etkinlikleri kapsadığı gibi aileleri de içine almalıdır. Ebeveynleri, çocukları okula başlamadan önce olacaklar hakkında bilgilendirmeli ve endişeye neden olacak sorularını cevaplayarak rahatlatmalıdır. Bu açıdan aile katılım çalışmalarının çocuk okula başlamadan hatta ilk tanışma sürecinde başlamasının çocuğun okula uyumunu kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Okula uyum sürecinin sağlıklı bir şekilde geçirilebilmesi için ailelere ve öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Okul öncesi eğitim dönemi çocukların okul algılarının oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Okul öncesi öğretmenlerinin, çocukların okula uyumlarını sağlayabilmeleri için sınıf yönetimi stratejilerini bilmesi gerekmektedir. Ayrıca deneyimli okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarını yönetirken öncelikle pozitif bir sınıf iklimi oluşturma, organizasyon ve yapının tümünü kapsama, sık sık bireysel ilişki kurma, öğrencilerin aktif katılımını sağlama, beklentilerle plan arasında eş güdüm sağlama, çocuk gelişiminin temel prensiplerini göz önünde tutma ve açık iletişime dikkat etmeleri gerekmektedir.

Yapılan bu araştırmada sınırlı sayıda öğretmen ile görüşülmüş, sınırlı bir bölgede araştırma yürütülmüştür. Elde edilen bilgileri genelleştirmek için; uyum sürecini etkileyen faktörler ve yapılması gereken düzenlemelere ilişkin, daha geniş bir çalışma grubu ile nitel ve nicel yöntemler beraber kullanılarak yeni çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, İ. (2009). *Ayrılma anksiyetesi tanısı alan çocukların ebeveynlerinin mizaç ve karakter özellikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Başal, H. A. (2013). *Okul öncesi eğitime giriş*. Bursa: Ekin Yayınları
- Başaran, S., Gökmen, B. ve Akdağ, B. (2014). Okul öncesi eğitimde okula uyum sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2014(2), 197-223.
- Bee, H. (1995). *The developing child*. 7th Ed. New York: Harper Collins College Publishers.
- Berk, L. (2009). *Child development*. 8th Ed. USA: Pearson International Edition.
- Bérubé, A., Ruel, J., April, J. & Moreau, A. C. (2017). Family preparation for school entry and the role of transition practices. *The Journal of Educational Research*, 1-6.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, July, 513-531.
- Caspe, M., Lopez, E. & Chattrabuti, C. (2015). *Four important things to know about the transition to school*. Harvard Family Research Project. Retrieved 10.10. 2016 from <http://www.hfrp.org/publications-resources/browse-our-publications/four-important-thingsresearch-tells-us-about-the-transition-to-school>
- Datar, A. (2006). Does delaying kindergarten entrance give children a head start? *Economics of Education Review*, 25(1), 43-62.
- Demiriz, S ve Ulutaş, İ. (2003). 9-12 yaş çocuklarının kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(3) ,1-9.
- Demirkaya, S. K. ve Abalı, O. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem davranış sorunları ile ilişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13(1), 67-74.
- Dockett, S. & Perry, B. (2016). *Okula geçiş algılar, beklentiler, deneyimler* (Çev. N. Semra Erkan). Ankara: Nobel Yayıncılık
- Erdoğan, N. I. ve Şimşek, Z. C. (2014). Birinci sınıfa başlayan çocukların, velilerin ve öğretmenlerin okula uyumlarının incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 3 (2), 62-70.
- Entwisle, D. R. & Alexander, K. L. (1998). Facilitating the transition to first grade: The nature of transition and research on factors affecting it. *The Elementary School Journal*, 98(4), 351-364.
- Erermiş, S., Bellibaş, E., Özbaran, B., Büküşoğlu, N. D., Altıntoprak, E., Bildik, T. ve Çetin, S. K. (2009). Ayrılma anksiyetesi bozukluğu olan okul öncesi yaş grubu çocukların annelerinin mizaç özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 14-21.

- Gülay, H. (2011). 5-6 yaş grubu çocuklarda okula uyum ve akran ilişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(36), 1-10.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, Ö. S. ve Akgün, E. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1311-1324.
- Küçüködük, C. (2015). *3-5 yaş arasında ve anaokuluna giden çocuk annelerinin ayrılma kaygısı ve bağlanma biçimleri ile çocuğun davranışları ve ayrılma kaygısı arasındaki ilişki: bilişsel esnekliğin aracı rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Lauth, G. W., Heubeck, B. G. & Mackowiak, K. (2006). Observation of children with attention-deficit hyperactivity (ADHD) problems in three natural classroom contexts. *British Journal of Educational Psychology*, 76(2), 385-404.
- MEB (2013). *2013-2014 Eğitim öğretim yılı uyum programı ile ilgili valiliğe gönderilen yazı*. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü. <http://tegm.meb.gov.tr/www/2013-2014-egitim-ogretim-yili-okul-oncesi-ve-1sinif-icin-uyum-programi/icerik/133>.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Ogelman, H. G., Önder, A., Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). Anne tutumlarının 5-6 yaş çocuklarının sosyal becerilerini ve okula uyumlarını yordayıcı etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 143-152.
- Ogelman, H. G. ve Sarıkaya, H. E. (2013). Okul öncesi eğitimi almış çocukların akran ilişkileri değişkenlerinin 5 ve 6 yaşta incelenmesi: iki yıllık boylamsal çalışma. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), 1859-1871.
- Öngider, N. (2013). Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(4), 420-440.
- Özgülük, G. (2006). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan tam ve yarım günlük eğitim programlarına göre 5-6 yaş grubu çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü , İstanbul
- Rapee, R., Edwards, S., Spence, S. & S. Kennedy (2010). The assessment of anxiety symptoms in preschool-aged children: the revised preschool anxiety scale. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 39(3), 400-409.

- Rimm-Kaufman, S.E. & Pianta, R.C. (2000). An ecological perspective on the transition to kindergarten: a theoretical framework to guide empirical research. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 21(5), 491–511.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sturge-Apple, M. L., Davies P.T., Winter, M. A., Cummings E. M. & Schermerhorn, A. (2008). Interparental conflict and children's school adjustment: the explanatory role of children's internal representations of interparental and parent-child relationships. *Developmental Psychology*, 44 (6), 1678-1690.
- Uysal, H., Aydos, E. H. ve Akman, B. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının sınıfa uyumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(3), 617-645.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoleri, S. (2014). The relationship between temperament, gender, and behavioural problems in preschool children. *South African Journal of Education*, 34(2), 01-18.
- Wortham, S.C. (2002). *Early childhood curriculum: developmental bases for learning and teaching*. 3rd Ed. USA: Pearson Education.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

It is thought that the process of adaptation to school is the “delicate period” for school success and it is stated that it is an important building block of the development (Rimm-Kaufman and Pianta 2000). In this respect, preschool teachers are considered as the individuals that have a very important role and prepare children for the future. Within this research it is aimed to investigate the teachers’ views regarding the problems encountered and the strategies applied within the process of students’ adaptation to school in the preschool period. In addition it is attempted to determine whether there is a difference between the strategies applied in public schools and private schools within the process of adaptation to school.

2. Method

Within the research it is aimed to investigate the teachers’ views regarding the problems encountered and the strategies applied within the process of students’ adaptation to school in the preschool period. For this purpose the research was carried out through typical case work, which is one of the qualitative research models. Within the research in order to determine the similarities and the differences between the public schools and private schools maximum variation method, which is one of the sampling methods, was used. The study group of the research consists of 10 preschool teachers, five of whom work in public school and the other five teachers work in private schools in the Nilüfer district in the city of Bursa. The teachers interviewed were all female and the age range was 26- 33. The participants have bachelor’s degree. All teachers have worked with all age ranges and within the fall semester of 2016-2017 education year, in which the research was carried out, all teachers were working with the children who were 60-72 months old. Within the research the datum was obtained through semi-structured interview technique. The interviews were performed with on volunteer teachers at their schools. The information of the teachers were obtained through teacher information form, which consisted of six questions regarding gender, age, educational status, working hours, what kind of preschool they have worked and the groups they have worked with. Firstly the participants had 30 interviews for 30 minutes and after taking their permission the interviews were recorded as audio file. In order to determine the preschools teachers’ views regarding the adaptation to school process, an interview form, which consisted of semi-structured questions, was prepared. The teachers were asked five questions regarding the studies that teachers perform with the children in the process of adaptation to school, the reasons of the problems encountered within the adaptation process, the experiences regarding the children who had trouble in this process, the effect of the family in the adaptation process and the attitudes observed in children, who attended to preschool institutions before. The data was analysed with content analysis. At first the interviews’ records were written down on Microsoft Programme. Then the data obtained were grouped as coding, they were categorized and arranged. The views of teachers were given in codes as ÖD for the teachers, who work in public schools and ÖÖ for the teachers, who work in private schools.

3. Findings, Discussion and Results

The teachers stated that they made activities mostly about “gaining trust” regarding adaptation process. Most of the teachers uttered that the most important factor within the adaptation process is making interesting activities and meeting activities. Concerning the question about the problems encountered within the adaptation process, the teachers stated that mostly the family factor was effective. It was determined that among the attitudes observed in the children, who had trouble in the adaptation process, separating from the mother took part mostly. Different views emerged between the public and the private institutions concerning the upbringing styles of the families. While over protective-tolerant family attitude was encountered in public schools, over protective attitude was encountered in private institutions together with indecisive attitude. As a result of the interviews it was determined that behavioural problems emerged in children depending on the upbringing styles of the families and these problems were introversion, aggression and crying habits. Generally teachers stated that attending preschool education has positive effects on children. Yet three teachers, who worked in public schools, stated that going to school earlier has negative effects such as not getting used to the teacher and being bored of the activities.

According to the results of the researches it was determined that in the process of adaptation to school the teacher figure, parent attitudes and the orientation studies carried out at school have an important role. Başaran, Gökmen and Akdağ (2014) state that the teachers make the physical environment in the classroom entertaining and the prepare presents for the children before the school starts. Yoleri (2014) expresses that the teachers must apply different exercise programmes to the children. Considering the views generally it is seen that the gender factor does not have an effect in the adaptation process. Moreover some researches indicate that the gender of the child does not have an effect on the social adaptation of the child (Günindi, 2008; Özgülük, 2006; Sarı, 2007; Yoleri, 2014). Teachers pointed out that in the adaptation process the age range of the children affected the difficulty and the duration of the adaptation. It is seen that little children are more disadvantaged concerning the adaptation to preschool education. The researches carried out indicate that the children, who have trouble in adapting to school, are little children (Datar, 2006; Sturge-Apple, Davies, Winter, Cummings and Schermerhorn, 2008; Yoleri, 2014). Teachers expressed that the children, who have attention deficit and who are hyperactive, have problems in the adaptation process. It is also thought that it is very important to apply activities to children by teachers regarding individual differences. Considering the families of the children, who have adaptation problems, over tolerant, protective and indecisive family attitudes were encountered. Child’s having trouble in separating from the mother, separation anxiety, which means that the child cannot adapt to new environments and which generally emerges with school fear, is related to the anxiety of the parents and attachment manner and generally it is generally seen in the families who have over tolerant, over protective, free and oppressive attitudes. It is stated that this state can trigger mental problems and adaptation problems in the child (Altıntaş, 2009; Çam and Keskin, 2007; Eeremiş, Bellibaş, Özbaran, Demiral Büküşoğlu, Altıntoprak, Bildik, Korkmaz Çetin, 2009; Karakoç Demirkaya and Abalı, 2012; Küçüködük, 2015; Öngider, 2013). Within the adaptation process strong school-society relations have an

important role in the success of the child (Casper, Lopez and Chatrabhuti, 2015; Harper, 2016).

The reactions that the children show within the process of adapting to preschool education institution change individually and each child has different adaptation durations. Within this process it is seen that the most important factors are teachers' attitudes, school family cooperation and the quality of the relation the child establish with the family. Therefore the school and the family must be cooperating establishing a close relation in this process. Preschool education institutions must prepare "adaptation program" which includes several arrangements and applications for the children who are about to start school. This program must not only involve the arrangements and activities to be performed for the child and must involve families as well. The parents must be informed about what will happen before the school starts and their questions, that can cause worry, must be answered and the families must be relieved. Within this research limited number of teachers was interviewed and the research was carried out in a limited area. In order to generalise the information obtained new studies regarding the factors affecting the adaptation process and the arrangements that must be made, can be carried out with a wider study group using qualitative and quantitative methods together.